

اهداف کلی

- ۱- آشنایی با جمله‌هایی که دارای فعل ماضی مخاطب هستند.
- ۲- ترجمه و فهم جمله‌ها و عبارت‌های ساده
- ۳- آشنایی با چهار صیغه مثنی و جمع مخاطب ماضی و ضمائر منفصل مربوط به آنها

هدف‌های رفتاری: دانش‌آموز باید در پایان این درس بتواند:

- ۱- جمله‌های ساده‌ی همراه با فعل ماضی مخاطب را به فارسی روان ترجمه کند.
- ۲- با ریشه‌ی فعل، فعل‌های مثنی و جمع مذکر و مؤنث مخاطب ماضی بسازد.
- ۳- علامت‌های فعل ماضی در صیغه‌های مثنی و جمع مذکر و مؤنث را بشناسد.
- ۴- ضمائر متناسب با فعل‌های ماضی مخاطب را در صیغه‌های مثنی و جمع به کار ببرد.
- ۵- ضمائر «أنتما» «أنتم» و «أنس» را بشناسد.

تحلیل درس

واژگان

- ویژگی‌های واژگانی این درس عبارتند از:
- ۱- کاربست واژگان محوری (فعل‌ها و ضمائر مخاطب مثنی، جمع مذکر و جمع مؤنث) در قالب داستانی.
 - ۲- استفاده از واژگانی که پیش‌آموخته هستند.

۳- استفاده از ریشه‌های افعال و واژگانی که دارای کاربرد فراوان قرآنی هستند.
برای مثال:

ریشه‌های «رَسَل»، «أَخَذَ»، «رَأَى»، «رَجَعَ» و «عَجَب» که مشتقات آن‌ها در این درس به کار رفته‌اند، از جمله‌ی پر استعمال‌ترین واژگان قرآنی هستند.

محتوی

محتوای درس، در قالب حکایتی طنزآمیز ارائه شده که معرف شخصیتی سردرگم و فراموش کار است. اصولاً حکایت‌های طنزآمیز بیش از آن که گویای موضوعی اخلاقی یا حکمتی درس آموز باشند، شیرین و جذاب هستند. در این حکایت، شخصیتی که در اثر فراموش کاری‌های مکرر خود، در نزد همکارانش شهره‌ی عام و خاص شده، می‌تواند یادآور برخی از کسانی باشد که خود مسبب مشکلات خود هستند، اما آن را در نزد دیگران جستجو می‌کند.

قواعد

متن «أَيُّنَ الرِّسَالَةِ»، چهار گروه جداگانه را بدین شرح معرفی می‌کند:

- گروه دوفنری مردان
 - گروه دوفنری زنان
 - گروه چندنفری مردان
 - گروه چندنفری زنان
- بدین ترتیب، با در کنار هم قرار دادن تصاویر مربوط به هر گروه، افعال، ضمائر و اسامی، چهار صیغه‌ی مخاطب فعل ماضی و ضمائر مربوط، آموزش داده می‌شود.
- مخاطب مثنای مذکر
 - مخاطب مثنای مؤنث
 - مخاطب جمع مذکر
 - مخاطب جمع مؤنث

آنچه در این درس آموخته می‌شود :

- «أَنْتُمْ»، ضمیر مخاطب مثنی است و «تُمْ» نشانه‌ی فعل مخاطب مثنی است.
- «أَنْتُمْ»، ضمیر مخاطب جمع مذکر است و «تُمْ» نشانه‌ی فعل مخاطب جمع مذکر است.
- «أَنْتُنَّ»، ضمیر مخاطب جمع مؤنث است و «تُنَّ» نشانه‌ی فعل مخاطب جمع مؤنث است.

تدریس

زمینه

در درس پیش، دو نشانه‌ی «ت» و «ت» به عنوان نشانه‌های مفرد مخاطب آموخته شده است. دانش‌آموزان با تبعیت از شیوه‌ای که در فعل‌های غایب به کار برده‌اند، پس از فعل‌های مفرد می‌بایست با نشانه‌های فعل‌های مثنی و جمع آشنا شوند.

وسایل کمک آموزشی

- ۱- کارت‌های حاوی ریشه‌های افعال سه‌حرفی
- ۲- کارت‌های «تُمْ»، «تُنَّ» و «تُمْ»
- ۳- تصویر یا مجسمه‌ی گروه‌های دونفره و چند نفره‌ی دختران و پسران

مراحل تدریس

- ۱- ماجرای داستانی بخش قواعد به‌طور شفاهی و مبسوط بیان می‌شود تا دانش‌آموزان بتوانند این مفاهیم را به‌خوبی از هم تفکیک کنند و تصویری عینی از آن‌ها را به‌خاطر بسپارند.
- مثنای مذکر مخاطب
- مثنای مؤنث مخاطب
- جمع مذکر مخاطب
- جمع مؤنث مخاطب

در حین بیان این ماجرا، نشانه‌های «تُما»، «تُم» و «تُنَّ» روی تخته‌ی کلاس نوشته می‌شود تا دانش‌آموزان موضوع جدید درس را دریابند.

۲- دانش‌آموزان در متن درس به جستجو می‌پردازند تا به این سوالات پاسخ دهند:

– فعل‌هایی که دارای نشانه‌ی «تُما» هستند، خطاب به چه کسانی مطرح شده‌اند؟

– آیا در این فعل‌ها، تفاوتی از حیث مذکر یا مؤنث بودن مخاطب‌ها به چشم می‌خورد؟

– کدام فعل دارای نشانه‌ی «تُم» است و خطاب به چه کسانی است؟

– کدام فعل دارای نشانه‌ی «تُنَّ» است و خطاب به چه کسانی است؟

– ریشه‌ی فعل‌هایی که دارای نشانه‌های یاد شده هستند، چیست و چه معنایی دارند؟

– چه ضمیری همراه فعل‌های دارای نشانه‌ی «تُما» به کار رفته؟

– اگر ضمیر مناسب برای فعلی که دارای نشانه‌ی «ت» است، «أنت» باشد،

– اگر ضمیر مناسب برای فعلی که دارای نشانه‌ی «تِ» است، «أنتِ» باشد،

– اگر ضمیر مناسب برای فعلی که دارای نشانه‌ی «تُما» است، «أنتما» باشد،

ضمیر مناسب برای فعل‌های دارای «تُم» و «تُنَّ» چیست؟

۳- چند ریشه‌ی فعل سه‌حرفی روی تخته نوشته می‌شود تا دانش‌آموزان به صورت فردی یا

گروهی، هریک از آن‌ها را به صیغه‌های موردنظر تبدیل کنند.

۴- داستان «أین الرّسالة؟» که دارای درون‌مایه‌ی طنز است و بیش‌تر به یک فکاهی جالب

شبیه است، پیش از روخوانی یا تدریس متن درس، به گونه‌ای مشروح و مبسوط برای دانش‌آموزان

بیان می‌شود. غرض از بیان مشروح این داستان این است که دانش‌آموزان از سویی با شیرینی‌ها و

جذاییت‌های ماجرا آشنا شوند و از سوی دیگر، هنگام روخوانی و تدریس آن، هریک از عبارات را در

جایگاه داستانی خود شناسایی کنند. بدیهی است که این شرح و بسط ضروری، از آن‌جا ضرورت یافته

که محدودیت‌های کتاب درسی مانع از بیان داستانی هریک از موضوعات است و چه بسا اگر به همان

عبارات به کار رفته در کتاب اکتفا شود، موضوعی سرد و خنک و بدون جذاییت به‌شمار آید. با این

وصف، داستان «نامه کجاست؟» بدین شرح روایت می‌شود:

بی‌نظم‌ترین کارمند اداره، آقای جلیلی بود. همیشه همه چیز را فراموش می‌کرد

و هرچه را دم دست داشت، گم می‌کرد.

یک روز، رئیس اداره دستور مهمی صادر کرده بود. آقای جلیلی هرچه دنبال

نامه گشت، پیدایش نکرد. باید آن را به اطلاع همکارانش می‌رساند و دستور رئیس را پیگیری می‌کرد. اما نامه نبود که نبود!

هرچه به ذهنش فشار آورد، یادش نیفتاد که نامه را کجا گذاشته. توی کیفش را گشت، روی میز را نگاه کرد، داخل کسوها را نگاه کرد... نامه نبود. داشت دیوانه می‌شد. همه‌ی همکارانش می‌دانستند که او مردی فراموش‌کار و بی‌انضباط است. اما این بار که نامه‌ی رئیس را گم کرده بود، نمی‌خواست دیگران خبردار شوند. ولی چاره‌ای نبود. باید راه می‌افتاد توی اتاق‌ها، تا از این و آن سؤال کند.

با عجله و اضطراب وارد اتاق دو تا از همکارانش شد؛ آقای رحیمی و آقای ابراهیمی. بدون سلام و علیک و با عجله پرسید:

«شما نامه‌ی آقای رئیس را ندیده‌اید؟ آن را توی اتاق شما جا نگذاشته‌ام؟»

— نه بابا، نامه‌ی رئیس این‌جا چه کار می‌کند؟!

— چه‌طور می‌گویی اینجا نیست؟! همین دیروز بود که شما آقایان نامه را از من گرفتید تا بخوانید. لطفاً نگاهی به میز و کیف و نامه‌هاتان بکنید. مطمئن هستم که توی اتاق شماست.

— خودت را زحمت نده. بگذار کارمان را بکنیم. نامه را از ما گرفتی و با خودت بردی. به هر حال مطمئن باش که این‌جا نیست.

بنده‌ی خدا، آقای جلیلی، نگران و سرگردان از اتاق آن‌ها بیرون آمد. جلوی در اتاق، چشمش به دو نفر از خانم‌های همکار افتاد. جلوی آن‌ها را گرفت و دوباره سیل سؤالاتش شروع شد:

— خانم‌های محترم. شما نامه‌ی رئیس را ندید؟

— نه و آلا... نامه‌ی رئیس، پیش ما چه کار می‌کند؟

— آخه دیروز آن را به شما نشان دادم. شما آن را از من گرفتید تا بخوانید. شاید پیش شما مانده باشد.

— نه آقا، یادت رفته که به کی نشان داده‌ای. حتماً به کس دیگری داده‌ای. ما که آن را ندیده‌ایم.

جلیلی پیش خودش فکر کرد «بادا بادا! می‌روم در سالن اداره آن‌جا همه‌ی همکارانم حضور دارند. شاید یکی باشد که از نامه خبر داشته باشد.

در سالن را باز کرد. چندین نفر از همکارانش مشغول کار بودند. هم خانم‌ها بودند و هم آقایان. با شرمندگی و با صدای بلند سؤالش را مطرح کرد:

«آقایان، دوستان، نامه‌ی رئیس را گم کرده‌ام. خیلی مهم بود. دستم به دامن‌تان نگذارید آبرویم برود.»

آن‌ها که سابقه‌ی بی‌نظمی و فراموش‌کاری او را می‌دانستند، زدند زیر خنده و گفتند:

«باز هم یادت رفته؟ باز هم چیزی را گم کرده‌ای؟»

جلیلی بیچاره شده بود. با التماس نگاهی به آن طرف سالن کرد که تعدادی از خانم‌ها مشغول کارشان بودند. با حالتی سرافکننده پرسید:

«خانم‌های گرامی، همکاران محترم، لطفاً کمکم کنید. شما نامه‌ی رئیس را ندیده‌اید؟»

آن‌ها هم همان پاسخ قبلی را تکرار کردند.

آقای جلیلی درمانده شده بود. خسته و پریشان به اتاقش برگشت. سرش را لای دست‌هایش گرفت و با خودش فکر کرد:

«خدایا، چه کارش کرده‌ام؟ کجا گذاشته‌ام؟ آخه این لعنتی کجاست؟»

روی صندلی‌اش نشسته بود و با خودش فکر می‌کرد. چشمش به کاغذها و نامه‌های روی میزش خیره مانده بود و فکرش جای دیگری بود. همان‌طور که چشمش روی یک نقطه متمرکز شده بود، ناگهان به خودش آمد و با حیرت فریاد زد: «ایناهاش، پیداش کردم. همان نامه‌ی لعنتی است. این که روی میز خودم است. پس من چرا توی اتاق‌های دیگر دنبالش می‌گردم؟»

آقای جلیلی باز هم یادش رفته بود که نامه را کجا گذاشته. اما این بار شانس آورد که روی میز خودش بود. وگرنه، حسابی آبرویش می‌رفت.

- ۵- برای این که دانش‌آموزان عناصر اصلی موضوع درس - یعنی صیغه‌های چهارگانه‌ی مثنی و جمع مخاطب - را در این داستان درک کنند، این یادآوری از سوی معلم مطرح می‌شود:
- کسانی که در این داستان مورد خطاب آقای جلیلی قرار گرفته‌اند، چهار گروه هستند:
- (دونفر مرد): آقای رحیمی و آقای ابراهیمی
 - (دو نفر زن): خانم‌هایی که جلوی در اتاق آقایان رحیمی و ابراهیمی بودند.

□ (چند نفر مرد) : در سالن اداره، که به عنوان «دوستان و همکاران» خطاب شدند.

□ (چند نفر زن) : در سالن اداره.

سپس معلم این سؤال را مطرح می‌کند :

درباره‌ی هریک از مخاطبان، چه فعل‌هایی، با چه نشانه‌هایی در متن درس به کار رفته؟

دانش‌آموزان با بررسی مجدد متن درس، فعل‌های مربوط به هریک از گروه‌ها را شناسایی

می‌کنند. حاصل بررسی، بدین شکل روی تخته نوشته می‌شود :

□ خطاب به دو نفر مرد : رأیتما – أخذتما (فعل ماضی مخاطب مثنی)

□ خطاب به دو نفر زن : رأیتما – أخذتما (فعل ماضی مخاطب مثنی)

□ خطاب به چند نفر مرد : رأیتم (فعل ماضی مخاطب جمع مذکر)

□ خطاب به چند نفر زن : رأیتنَّ (فعل ماضی مخاطب جمع مؤنث)

۶ – معلم با توجه به نکات مطرح شده، این سؤال‌ها را مطرح می‌کند :

* نشانه‌ی فعل ماضی مخاطب مثنای مذکر چیست؟

* نشانه‌ی فعل ماضی مخاطب مثنای مؤنث چیست؟

* نشانه‌ی فعل ماضی جمع مذکر مخاطب چیست؟

* نشانه‌ی فعل ماضی جمع مؤنث مخاطب چیست؟

۷ – تعدادی از ریشه‌های افعال به کار رفته در این درس و دروس قبل مورد توجه قرار می‌گیرند

تا دانش‌آموزان با استفاده از آن‌ها، شش صیغه‌ی مخاطب فعل ماضی را بسازند. بدین منظور، جدول

صفحه‌ی بعد روی تخته‌ی کلاس کشیده می‌شود و دانش‌آموزان، با اجرای آن در دفتر تمرین خود،

به تکمیل صیغه‌ها می‌پردازند.

وَقَفَّ	وَقَعَ	نَظَرَ	شَرِبَ	رَأَى	أَخَذَ		صیغه‌های ماضی مخاطب.
						مفرد مذکر	
						مفرد مؤنث	
						مننای مذکر	
						مننای مؤنث	
						جمع مذکر	
						جمع مؤنث	

۸ - با توجه به مراحل قبل، زمینه‌ی لازم برای روخوانی متن، درک مفهوم عبارات و ترجمه‌ی جملات فراهم شده است. کافی است معنای کلمات جدید درس ترجمه شوند و دانش‌آموزان از اطلاعات قبلی خود بهره بگیرند تا به ترجمه‌ی دقیق و کامل متن نایل شوند. اما در روخوانی متن، علاوه بر درست خوانی و روان خوانی، می‌بایست به احساس و فضای مفهومی عبارات و کلمات توجه شود.

براین اساس، متن درس، یک بار توسط معلم قرائت می‌شود و سپس دانش‌آموزان با همان شیوه و آهنگ به روخوانی می‌پردازند.

همچنان که در عبارات متن درس مشهود است، گونه‌های مختلفی از عبارات با روح و احساس متفاوت به کار گرفته شده‌اند. پرواضح است که نمی‌توان عبارتی همچون: «ها! هذِهِ هِيَ الرَّسَالَةُ» را با همان آهنگی قرائت کرد که «تَعَبَ كَثِيرًا ثُمَّ رَجَعَ إِلَى غُرْفَتِهِ...» قرائت می‌شود.

متن خوانی

عبارت‌های گوناگون «أين الرسالة» حاوی پیام‌ها و احساس‌های بسیار متفاوت است. از این رو، هر عبارت باید با توجه به مضمون و مفهوم آن قرائت شود. مثلاً:

○ عبارت‌های خبری و گزارشی؛ مانند:

– السيد الجليلي موظفٌ. هو رجلٌ

غير منظم ...

○ واگویه‌های درونی؛ مانند؛

– أين...؟ أين الرسالة؟

– الهی! أين الرسالة؟

○ عبارت‌های پرسشی؛ مانند:

– هل رأيتما رسالة الرئيس؟

○ عبارت‌های انکاری؛ مانند:

– لا ... لا ...

تأکید معلم بر این لحن‌ها و آهنگ‌های گوناگون، نه تنها درس را جذاب‌تر می‌کند، بلکه عملاً مفهوم هر جمله یا عبارت را به گونه‌ای بهتر و مؤثرتر در ذهن شاگردان جای می‌دهد. به‌راستی گاهی مفهوم یک عبارت از روی آهنگ آن قابل درک می‌شود.

- عبارات‌های تأکیدی؛ مانند :
– ولكن انتما أخذتما تلک
الرسالة.
- عبارات‌های استهزا گونه؛ مانند :
– هل نسیت مرّةً آخری؟!
- عبارات‌های ملتسمانه؛ مانند :
– هل رأیتن رسالة الرئيس...؟
- عبارات‌های حاکی از کشف؛ مانند :
– ها! هذه هي الرسالة!

۹- پس از روخوانی متن، نوبت به ترجمه می‌رسد. گام‌ها و مراحل گذشته، دست به دست هم می‌دهند تا دانش‌آموز بتواند خود اقدام به ترجمه‌ی عبارات و جملات کند. یکایک دانش‌آموزان، به نوبت یک جمله یا یک عبارت را ترجمه می‌کنند و معلم با گوشزد کردن اشکالات ترجمه یا معنای واژه‌های جدید، آن‌ها را به سوی ترجمه‌ای صحیح و کامل راهنمایی می‌کند و بدین ترتیب، دست‌یابی به ترجمه‌ی متن درس، به شاگردان واگذار می‌شود.

۱۰- دریافت‌های دانش‌آموزان از اجرای مراحل گذشته، آنان را به سوی درک روشن از تفاوت صیغه‌های چهارگانه‌ی مورد نظر راهنمایی کرده است. اما با این همه، به‌عنوان جمع‌بندی مطالب، عین متن مربوط به قواعد، قرائت می‌شود و سرانجام، سؤالاتی از این دست از سوی معلم مطرح می‌شود تا دانش‌آموزان بر اساس مطالب بخش قواعد به پاسخگویی آن‌ها بپردازند و به دسته‌بندی جدیدی از قواعد این درس نایل شوند :

- مفهوم فعل‌های مخاطب چیست و تفاوت آن‌ها با فعل‌های غایب کدام است؟
- «نُما»، نشانه‌ی کدام صیغه است؟
- «نُم»، نشانه‌ی کدام صیغه است؟
- «نُن»، نشانه‌ی کدام صیغه است؟
- ضمائر منفصل مخاطب کدام هستند و هر کدام، مربوط به چه صیغه‌ای است؟

برای تعمیق یادگیری دانش‌آموزان در زمینه‌ی متن درس و قواعد جدید مطرح شده در این درس، این تمرین‌ها انجام می‌شود:

۱- مسابقه‌ی سرعت: تصویرها یا مجسمه‌های دوتایی یا چندتایی دختران و پسران در معرض دید شاگردان قرار می‌گیرد.

یکی از دانش‌آموزان کارت‌های ریشه‌ی افعال را به ترتیب روی تصاویر قرار می‌دهد و از شرکت‌کنندگان در مسابقه می‌خواهد خیلی سریع ضمن ساختن صیغه‌ی مناسب (مخاطب مثنی یا مخاطب جمع مذکر یا مخاطب جمع مؤنث)، ضمیر مناسب آن را نیز بیان کند. مثلاً:

ریشه‌ی «شَرَبَ» روی تصویر چندتایی پسران قرار می‌گیرد. شرکت‌کننده فوری باید بگوید:

«أنتم شربتم»

چنانچه فرد شرکت‌کننده پاسخ اشتباه بدهد یا در پاسخ تأخیر داشته باشد، از دور مسابقه حذف می‌شود. در این مسابقه، شرکت‌کننده‌ای که تا پایان مسابقه از دور مسابقه خارج نشود، برنده اعلام می‌شود.

۲- یک نفر از دانش‌آموزان به عنوان راهنما، یک کارت ریشه‌ی فعل را مقابل دانش‌آموزان نگه می‌دارد و سپس یکی از ضمایر أنتما، أتم و أنتن را بیان می‌کند. دانش‌آموزان باید به‌طور دسته‌جمعی، صیغه‌ی مناسب آن را بسازند و بیان کنند. این فعالیت بنابر اقتضای وقت کلاس، حداقل با ده ریشه‌ی فعل انجام می‌شود.

۳- تمرین قبل تکرار می‌شود؛ اما با این تفاوت که به جای بیان ضمیر، عنوان صیغه بیان می‌شود. مثلاً، در حالی که ریشه‌ی «جَلَسَ» نشان داده می‌شود، این عنوان بیان می‌شود؛ «ماضی مخاطب مثنای مذکر».

۴- چند نفر از دانش‌آموزان با راهنمایی معلم عهده‌دار روایت یا روخوانی متن درس می‌شوند ولی هر یک از آن‌ها نقش خاصی را به‌عهده می‌گیرند و همانند اجرای نمایشنامه، جملات مربوط به خود را بیان می‌کنند. بدین ترتیب، متن درس به صورت نمایشنامه اجرا می‌شود. نقش‌های موردنظر بدین ترتیب تفکیک می‌شوند.

- راوی (برای بیان عبارات خبری و گزارشی)

- آقای جلیلی

- (دو نفر) آقایان رحیمی و ابراهیمی

– (دو نفر) خانم‌های جلوی در اتاق

– (سه نفر) مردان داخل سالن

– (سه نفر) زنان داخل سالن

اهمیت اجرای نمایشنامه‌ای متن درس در این است که هریک از دانش‌آموزان، علاوه بر این که به صورت تکرار، جملات مربوط به خود را حفظ می‌کنند، هر عبارت را با همان احساس و حالت یا لحنی بیان می‌کنند که شایسته‌ی هر عبارت است. در غیر این صورت، بدیهی است که حالت نمایشی از بین خواهد رفت و هیچ جذابیتی بر آن مترتب نخواهد بود.

۵ – برای تعمیق یادگیری مباحث مطرح شده در بخش قواعد، این سؤالات از سوی معلم مطرح می‌شود و دانش‌آموزان با توجه به نوشته‌ی قواعد و ماجراهای آن، پاسخ لازم را ارائه می‌کنند:

– در این ماجرا، ضمائر آن‌ها، آن‌تم و آن‌تن چگونه مطرح شدند؟

– در این ماجرا، چه فعل‌هایی مورد اشاره قرار گرفتند؟

– و ...

تمرین در خانه

– مطالعه‌ی متن درس به منظور صحیح‌خوانی، روان‌خوانی و با احساس خوانی عبارات و نیز آمادگی برای پاسخ‌گویی به تمرین‌های کتاب.

– مطالعه‌ی بخش قواعد به منظور آمادگی برای پاسخ‌گویی به سؤالات حاشیه‌ای آن.

– انجام تمرینات کتاب برای دست‌یابی به پاسخ این سؤالات:

– جزئیات ماجرای داستان «نامه کجاست؟» چه بود؟

– آیا می‌توانید هریک از جملات آقای جلیلی را در ارتباط با هریک از مخاطبان او تشخیص

دهید؟

– آیا ضمائر مخاطب مثنی و جمع را می‌شناسید؟

– آیا می‌توانید ضمیر مناسب برای هریک از صیغه‌های مخاطب را تشخیص دهید؟

– آیا با نشانه‌های مثنی و جمع در فعل ماضی مخاطب آشنا هستید؟

– آیا می‌توانید با هر ریشه‌ی فعل، صیغه‌های ماضی مخاطب مثنی و جمع را بسازید؟

معلم، هریک از سؤالات یاد شده را به عنوان اهداف کلیدی تمرینات درس مطرح می‌کند و ارتباط

هریک از آن‌ها را با تمرینات درس مشخص می‌سازد تا هدفمندی تمرین‌ها شفاف و روشن شود.

تمرین‌های اختیاری

– هماهنگی گروهی برای اجرای نمایشنامه‌ای متن درس
– هماهنگی گروهی برای اجرای نمایشنامه‌ای متن قواعد درس
– تهیه تصاویر دونفره و چندنفره‌ی دختران و پسران، با حالت‌های گوناگون متناسب با برخی از ریشه‌های افعال و درج فعل مناسب آن‌ها. مثلاً:

✓ تصویر دو دختر در حال نوشیدن، با جمله‌ی: اَتَمَّا شَرِبْنَا.

✓ تصویر دو پسر در حال نوشتن، با جمله‌ی: اَتَمَّا كَتَبْنَا.

✓ تصویر چند دختر در حال خواندن کتاب، با جمله‌ی: اَتُنَّ قَرَأْنَ.

✓ تصویر چند پسر در حال شادی، با جمله‌ی: اَتَمَّ فَرِحْتُمْ.

– بررسی آیات قرآن برای استخراج صیغه‌های مخاطب مثنی و مخاطب جمع مذکر.
– بررسی آیات قرآن برای استخراج کلمات هم‌خانواده‌ی: کبیر، رسول، رَجُلٌ و ... و ارائه‌ی آیات آن‌ها.

اهداف تمرین‌ها

تمرین‌های این درس نه تنها از حیث ظاهر دارای تنوع فراوان هستند، بلکه اهداف گوناگون را دنبال می‌کنند؛

در «التمرین الاول»: ۱- تسلط بر جزئیات متن درس

۲- درک مفهوم عبارات و جملات متن درس

در «التمرین الثانی»: ۳- درک مفهوم جملات

۴- تطبیق مخاطب با علامت‌های شناسایی صیغه‌های فعل

۵- درک موقعیت هر جمله، در متن درس

در «التمرین الثالث»: ۶- تشخیص ضمیر مناسب

۷- تشخیص صیغه‌ی فعل مناسب

۸- تشخیص مفهوم فعل

در «التمرین الرابع»: ۹- تطبیق ضمیر با صیغه‌ی مناسب آن

در «التمرین الخامس»: ۱۰- تطبیق ضمیر با صیغه‌ی مناسب آن

اهداف کلی

- ۱- آشنایی با جمله‌هایی که دارای فعل ماضی متکلم هستند.
- ۲- ترجمه و فهم عبارت‌های ساده که با فعل ماضی همراه است.
- ۳- آشنایی با دو صیغه متکلم وحده و مع‌الغیر

هدف‌های رفتاری: دانش‌آموز باید در پایان این درس بتواند:

- ۱- جمله‌های ساده همراه با فعل ماضی را به فارسی روان ترجمه کند.
- ۲- با ریشه‌ی فعل، صیغه‌های متکلم بسازد.
- ۳- علامت‌های فعل ماضی در صیغه‌های متکلم را بشناسد.
- ۴- ضمیر «أنا» و «نحن» را با فعل‌های متناسب صیغه‌های متکلم ماضی، به کار

ببرد.

تحلیل درس

واژگان

واژگان به کاررفته در این درس، دارای چند ویژگی بدین شرح هستند:

- ۱- قریب به اتفاق واژه‌های این درس، در ادبیات قرآنی و روایی دارای استعمال فراوان هستند؛ به گونه‌ای که آشنایی دانش‌آموزان با این درس، منجر به آشنایی بیش‌تر آنان با متون دینی می‌شود. برخی از این واژگان به‌طور مستقیم و برخی از طریق هم‌خانواده‌ها در ادبیات دینی کاربرد دارند. این واژه‌ها عبارتند از:

اللیل - ذَهَبَ - العُدْوُ - وَصَلَ - سَتَرَ - نَفْسِي - شَرَبَ - الأشجار -
 قليلاً - ماء - سَمِعَ - صَوْتُ - رأى - ظِلَّ - نَظَرَ - الله أكبر - كثير - رَجَعَ -
 شَعَرَ - ظُلْمَةَ - شَكَرَ - و ...

۲- حتی المقدور از واژگان پیش‌آموخته استفاده شده است تا نسبت واژگان جدید با واژگان پیش‌آموخته منطقی باشد و از سوی دیگر، با تکرار استعمال واژگانی که مورد نیاز دانش‌آموزان است، زمینه‌های تقویت آموخته‌ها فراهم شود.

۳- بیش‌ترین تأکید واژگان این درس، روی افعال متکلم وحده و متکلم مع‌الغیر است تا هدف درس (آموزش فعل ماضی متکلم) تأمین شود. در این درس، استعمال ۱۰ فعل متکلم وحده و ۸ فعل متکلم مع‌الغیر، خصوصاً با تأکید بر استفاده از ریشه‌هایی که پیش از این آموخته شده، از امتیازات برجسته‌ی این درس به‌شمار می‌آید.

تقریباً در همه‌ی جملاتی که در این درس به‌کار رفته‌اند، شاهد مثالی از فعل متکلم یا ضمیر متکلم هستیم.

محتوی

محتوای درس، بیان‌گر گوشه‌ای از خاطرات مهیج و جالب رزمندگان است و بار دیگر، حوادث و خاطرات دفاع هشت‌ساله‌ی ملت ایران را مرور می‌کند. این خاطره، در صورت بسط و گسترش، و بیان بخش‌هایی از آن که به دلیل شرایط محدود کتاب درسی حذف شده است، به داستانی جذاب و پرهیجان تبدیل می‌شود و ضمن این که لحظاتی تأثیرگذار را برای خواننده یا شنونده ایجاد می‌کند، پاره‌ای از ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری رزمندگان را نیز آشکار می‌سازد.

در این درس، ویژگی‌هایی همچون: مسئولیت‌پذیری، تلاش، ایثار، دوستی و محبت نهفته است.

قواعد

موضوع محوری این درس، آموزش فعل ماضی متکلم وحده و متکلم مع‌الغیر است. از این رو،

داستان در دو صحنه‌ی متفاوت بیان شده است :

– صحنه‌های یک نفره : (متکلم وحده)

– صحنه‌های دو نفره : (متکلم مع‌الغیر)

بدین ترتیب، دو صیغه‌ی متکلم وحده و مع‌الغیر همراه با ضمائر اختصاصی آن‌ها در خلال تکرار مکرر افعالی که در آن دو صیغه ساخته شده‌اند، مورد آموزش قرار می‌گیرند.

آنچه در این درس دنبال می‌شود، عبارت است از :

«تُ» علامت فعل ماضی متکلم وحده است.

«نا» علامت فعل ماضی متکلم مع‌الغیر است.

تدریس

زمینه

با جمع‌بندی صیغه‌های آموخته شده در دروس پیش، معلوم می‌شود که : دو دسته از صیغه‌ها مطرح شده‌اند :

– صیغه‌های غایب

– صیغه‌های مخاطب

بنابراین، برای تکمیل یادگیری فعل‌ها، می‌بایست صیغه‌های متکلم مطرح شوند و هم‌چنان‌که هریک از صیغه‌های غایب و مخاطب دارای نشانه‌ها و ضمیرهای خاص بوده‌اند، این سؤالات می‌توانند مطرح باشند :

– صیغه‌های متکلم دارای چه نشانه‌هایی هستند؟

– ضمائر خاص متکلم چه هستند؟

– آیا صیغه‌های متکلم هم دارای مفرد، مثنی و جمع هستند؟

– آیا صیغه‌های متکلم هم دارای مذکر و مؤنث هستند؟

این سؤالات زمینه‌ساز ورود به این درس هستند.

وسایل کمک آموزشی

- ۱- کارت‌های حاوی ریشه‌های افعال سه حرفی
- ۲- کارت‌های «تُ» و «نا»
- ۳- تصویرها یا مجسمه‌های یک نفره، دو نفره و چندنفره‌ی دختر و پسر

مراحل تدریس

- ۱- داستان بخش قواعد، با روایتی مشروح و مبسوط بیان می‌شود تا شاگردان از خلال به‌خاطر سپاری یک داستان یا خاطره، به تفاوت متکلم مفرد و متکلم جمع پی ببرند و همواره تصویری عینی از آن‌ها را به ذهن بسپارند.
این ماجرا که به اقتضای شرایط کتاب درسی به گونه‌ای بسیار مجمل و کوتاه ذکر شده است، از ظرفیت داستان‌پردازی برخوردار می‌باشد. لذا جا دارد که معلم به شرح و تبسیط آن، با روایتی داستان‌گونه بپردازد.
معلم در حین روایت این داستان، دو نشانه‌ی «تُ» و «نا» را روی تخته‌ی کلاس می‌نویسد تا هر بار که فعل‌هایی مانند: «دخلْتُ»، «نظرتُ»، «نظرنا»، «فرحنا» و ... را بیان می‌کند، دانش‌آموزان به نکته‌ی نهفته در آن صیغه‌ها یعنی ضمائر «تُ» و «نا» پی ببرند.
- ۲- دانش‌آموزان در متن درس به جست‌وجو می‌پردازند و صیغه‌هایی که دارای دو نشانه‌ی «تُ» و «نا» هستند را استخراج می‌کنند.
دانش‌آموزان با ریشه‌ی اکثر فعل‌های به‌کار رفته در متن درس آشنایی قبلی دارند. از این رو، اگر معلم مفهوم «تُ» و «نا» را بیان کند، می‌تواند انتظار داشته باشد که آنان معنای فعل‌های به‌کار رفته در متن درس را دریابند.
- ۳- متن درس، حاوی داستان جالب و مهیجی است که در صورت بیان مشروح و مبسوط آن توسط معلم، مورد توجه و علاقه‌ی دانش‌آموزان قرار می‌گیرد. این داستان ضمن این که قواعد مورد نظر درس را به‌خوبی القا می‌کند، یادآور گوشه‌ای از خاطرات جنگ تحمیلی است. روایت مشروح داستان «مأموریت محرمانه» از این قرار است.

دستور محرمانه از طرف فرمانده صادر شده بود. برادر محمد، یکی از رزمندگان بود که براساس این دستور، مأموریت داشت به طور محرمانه نسبت به نیروهای دشمن و ادواتی که در حوالی محل استقرار نیروهای خودی مستقر کرده بودند، اطلاعاتی به دست بیاورد.

محمد فوری حرکت کرد ... خاطره را از زبان او می شنویم :

شب بود. با نیروهای دشمن فاصله‌ی زیادی نداشتیم. آن طرف خاکریزهای ما، دشمن مستقر شده بود و اخیراً تحرکات زیادی به خرج می داد. فرمانده احتمال حمله می داد و من شبانه حرکت کردم. از خاک ریزها رد شدم و به طرف محل استقرار نیروهای دشمن راه افتادم. تنها بودم. کمی جلوتر، خاک ریزها و سنگرهای دشمن بود. در آن حوالی، نخلستان‌هایی بود که نخل‌های بلند و سایه‌های مهتابی آن‌ها خوف و ترس مخصوصی در دلم انداخته بود. ولی نمی ترسیدم.

هر طور بود، جلوتر رفتم. تقریباً به سنگرهای دشمن رسیدم. آن‌ها را از نزدیک می دیدم. ترسیدم متوجه من شوند. خودم را پشت درخت‌ها پنهان کردم و به سنگرهای دشمن چشم انداختم. هیچ صدایی نبود، جز خش خش برخورد پوتین‌های من به برگ‌ها و شاخه‌های خشکیده‌ای که روی زمین ریخته شده بودند.

خواستم نفسی تازه کنم. قمقمه‌ام را درآوردم و کمی آب خوردم. حالم جا آمد. می ترسیدم نگهبان‌های دشمن متوجه من شوند. با احتیاط اطرافم را نگاه می کردم. سعی می کردم نه صدایم را بشنوند و نه سایه‌ام را ببینند. مهتاب، رنگ نقره‌ای‌اش را به نخلستان ریخته بود. شاید اگر دشمن وقت می کرد، می توانست من را لابه‌لای نخل‌ها ببیند. خواستم کمی جلوتر بروم که ناگهان صدایی شنیدم. ایستادم.

قلبم به شدت می زد. گوش دادم. آری صدایی می آمد. با دقت نگاه کردم. درست می دیدم. سایه‌ای بین درختان توجهم را جلب کرد. مطمئن شدم که در همان نزدیکی، کسی دنبال من می گردد. ترسیدم پیش‌دستی کند و به من حمله کند. نباید به دامش می افتادم؛ وگرنه اسیر می شدم و چه بسا موقعیت نیروهای ما لو می رفت. بر خودم مسلط شدم و تصمیم گرفتم با یک حمله‌ی جانانه، بدون این که قدرت عکس‌العمل داشته باشد، اسیرش کنم. یک یا علی گفتم و فریاد زدم: «الله اکبر». در همین حین به او حمله کردم و او را به اسارت خودم درآوردم. لوله‌ی تنفگم را از پشت روی

گردش گذاشته بودم و به طرف نیروهای خودمان حرکتش داده بودم. در یک حمله‌ی بی‌امان، بدون هیچ مقاومتی، اسیرش کرده بودم. اما دیدم نه تنها از من ترسیده بلکه نیشش تا بناگوش باز شده و می‌خندد. تا به خودم بیایم و بفهمم ماجرا چیست، خنده‌ی بلندی کرد و گفت: «برادر، ایرانی‌ام».

از حمله‌ی برق‌آسای خودم خوشم آمده بود ولی پیش او کنف شده بودم. خدا خواست که وقتی هرّ و کرّش بلند شده بود، عصبانی نشدم و یک گلوله بهش نزددم. البته نمی‌خواستم در آن موقعیت سروصدا راه بیندازم. وگرنه دشمن می‌فهمید و کلّکم کنده بود.

گفتم: «تو اینجا چه کار می‌کنی، بنده‌ی خدا؟» او هم همین سؤال را از من پرسید. معلوم شد که او هم مأموریتی مشابه من دارد.

بالاخره با هم راه افتادیم. کمی جلوتر رفتیم و روی یک صخره نشستیم. کاملاً موقعیت دشمن در دیدرس ما قرار داشت. نیروها و ادوات آن‌ها را بررسی کردیم و همین که راه افتادیم که برگردیم، نمی‌دانم از کجا سرو کله‌ی یک سگ پیدا شد و به ما حمله کرد. واق واق سگ و گلوله‌ای که من از سر ناچاری شلیک کردم، باعث شد که دشمن متوجه ما شود. در دسرها چند تا شد.

به طرف نخل‌ها فرار کردیم. در تاریکی می‌توانستیم خودمان را لابه‌لای درخت‌ها پنهان کنیم. ولی دشمن ول کن نبود. هرچه بیش‌تر می‌رفتیم، آن‌ها هم بیش‌تر دنبلمان می‌آمدند. یکی از آن‌ها که خیلی به ما نزدیک شده بود، با یک ضربه‌ی سنگین ته تفنگ من نقش بر زمین شد. کمی که حالش بهتر شد، او را جلو انداختیم و به طرف خاک‌ریزهای خودمان حرکت کردیم. بقیه‌ی نیروهای دشمن وقتی دیدند از منطقه‌ی آن‌ها خارج شده‌ایم، دست از ما برداشتند و برگشتند.

حالا ما بودیم و یک اسیر و کلی اطلاعات محرمانه. به مقرّ خودمان رسیدیم. فرمانده صدای تیراندازی ما به سگ را شنیده بود و خیلی مضطرب شده بود. وقتی دید صحیح و سالم برگشته‌ایم و یک اسیر هم آورده‌ایم که می‌تواند اطلاعات دقیق‌تری در اختیارمان بگذارد، خیلی خوشحال شد.

مأموریتمان تمام شد و خدا را به خاطر این موفقیت شکر کردیم.

۴- با توجه به داستان ارائه شده، این راهنمایی‌ها از سوی معلم برای شاگردان مطرح می‌شود:

□ در بخشی از داستان، فعل‌ها مربوط به یک گوینده است؛ فعل‌هایی مانند: حرکت کردم، رد شدم، رسیدم، راه افتادم، رفتم، آب خوردم، نگاه کردم، شنیدم و ...

□ در بخشی از داستان که با یک نیروی خودی دیگر برخورد می‌کند، فعل‌ها به صورت متکلم جمع بیان می‌شود؛ مانند: نشستیم، راه افتادیم، تصمیم گرفتیم، فرار کردیم و ...

۵- دانش‌آموزان با مراجعه به متن درس، به این سؤال‌ها جواب می‌دهند:

- فعل‌هایی که مربوط به گوینده‌ی مفرد هستند، دارای چه علامتی هستند؟

- فعل‌هایی که مربوط به گوینده‌ی جمع هستند، دارای چه علامتی هستند؟

۶- معلم، ضمیر «أنا» در جمله‌ی «أنا ایرانی» را مورد توجه قرار می‌دهد:

«ضمیر مناسب برای فعل‌های متکلم مفرد».

و متذکر می‌شود که «نحن» مناسب برای فعل‌های متکلم جمع است.

۷- با توجه به این که فعل‌های غایب و مخاطب دارای مذکر و مؤنث و نیز مفرد و مثنی و جمع

هستند، معلم یادآور می‌شود که:

فعل‌های متکلم، نه مذکر و مؤنث دارند، و نه مثنی

۸- یک بار دیگر صیغه‌های به کاررفته در متن درس مورد توجه قرار می‌گیرند و معلم از

دانش‌آموزان می‌خواهد که با هریک ریشه‌های آن‌ها، صیغه‌های متکلم را بسازند. بدین منظور، جدول

زیر روی تخته رسم می‌شود و شاگردان عیناً به اجرای آن در دفتر خود می‌پردازند و صیغه‌ها را تکمیل

می‌کنند.

عَبَّرَ	ذَهَبَ	ضَحِكَ	هَجَمَ	هَتَفَ	قَصَدَ	رَأَى	شَرِبَ	صیغه‌های ماضی متکلم
								متکلم مفرد (وحده)
								متکلم مع الغیر (جمع)

۹- انجام مراحل قبل، به دانش‌آموزان کمک می‌کند که با استفاده از معنای واژه‌هایی که پیش

از این می‌دانستند، واژه‌های جدیدی که معلم ترجمه می‌کند و نیز استنباط کلی از داستان و تعیین

موقعیت هر جمله در ساختار داستان، به «مفهوم» یکایک جمله‌ها پی ببرند و احتمالاً به ترجمه‌ی دقیق

و کامل آن‌ها موفق شوند.

در این حال، موقعیت روخوانی و روان خوانی متن درس فراهم می‌آید. هریک از جملات متن درس، با حالت‌های گوناگون، احساس‌های متفاوت و در شرایط و موقعیت‌های مختلف بیان شده است. از این رو، هریک از آن‌ها یا هر دسته از آن‌ها باید حالت خاص خود را القا کنند.

متن خوانی

عبارت‌های به‌کار رفته در داستان «المهمّة السّریّة» دارای حالت‌های گویشی گوناگون است و هریک از آن‌ها باید با همان لحن و حالت قرائت شوند:

- خبری – گزارشی: متن نامه
- خبری – روایتی: حان اللیل –
- ذهبت إلى منطقة العدو – وصلت إلى ...
- هیجانی: فجأة سمعتُ
- نعم هناک شیءٌ.
- هتفت الله اکبر ...
- تمسخرزا: أنا ایرانی
- گزارشی – هیجانی: فی هذه اللحظة هجم علينا کلبٌ.

بدیهی است که لحن گفتار مربوط به متن یک نامه، با لحن گفتار یک خبر هیجانی مانند: حمله به یک شخص یا گزارش خبر حمله‌ی یک سگ در آن موقعیت حسّاس، بسیار متفاوت است.

در این درس، قرائت متن باید طوری باشد که بتواند این حالت‌ها را به خوبی القا کند:

- متن نامه‌ی فرمانده
- لحظه‌های، تنهایی، در شب تاریک
- احساس صدایی ناشناس؛ احتمالاً وجود یک دشمن
- لحظه‌ی حمله به دشمن فرضی
- لحظه‌ی آشنایی دو دوست یا دو رزمنده
- لحظه‌ی حمله‌ی سگ و آگاه شدن دشمن

– بازگشت به مقر و برخورد فرمانده

گرچه متن این درس کوتاه است، اما به راستی حالت‌ها و لحظه‌ها و احساس‌های متعدد را روایت می‌کند. از این رو، قرائت آن نباید با لحنی ثابت و یکسان باشد.

۱۰- ترجمه‌ی متن درس، در شرایطی که شاگردان با بسیاری از کلمات آن آشنا هستند، فعل‌های کلیدی آن را شناخته‌اند و با داستان کلی آن آشنایی دارند، کارمشکلی نیست و معلم می‌تواند یکایک شاگردان را به ترجمه‌ی جملات وادار سازد.

برای ترجمه توسط دانش‌آموزان، معلم می‌تواند در هر جمله، یک کلمه‌ی کلیدی آن را ترجمه کند تا یادآور همان بخش از داستان آن باشد. سپس شاگردان با استفاده از اطلاعات قبلی خود، ابتدا مفهوم کلی عبارت را می‌گویند و جایگاه آن را در کل داستان مشخص می‌سازند و سپس با دقت

بیش تر، اقدام به ترجمه‌ی دقیق آن می‌کنند و نهایتاً با راهنمایی معلم، ترجمه‌ی نهایی آن را به دست می‌آورند.

۱۱- به عنوان جمع‌بندی نهایی قواعد درس، مطالب بخش قواعد روخوانی می‌شود و معلم، نکات اصلی و مهم آن را گوشزد می‌کند.

□ نکته

نظر به این که با این درس، تمامی صیغه‌های فعل ماضی آموزش داده می‌شوند، جا دارد که معلم در فرصت مناسب دست به جمع‌بندی کامل از صیغه‌های آموزش داده شده بزند.

در این درس، طبقه‌بندی یا ترتیب صیغه‌ها به شیوه‌ی معمول نبوده و به دلیل ایجاد سهولت بیش تر برای یادگیری، شیوه‌ی طبقه‌بندی یا ترتیب آموزش را مبتنی بر شباهت و نزدیکی مفهوم هریک از صیغه‌ها کرده است. با این حال، حالا که تمامی صیغه‌های ماضی آموزش داده شده‌اند، معلم می‌تواند آن‌ها را براساس طبقه‌بندی‌های گوناگون جمع‌بندی کند. مثلاً:

– طبقه‌بندی براساس غایب، مخاطب، متکلم

– طبقه‌بندی براساس فعل‌های مفرد، مثنی، جمع

– طبقه‌بندی براساس فعل‌های مذکر و مؤنث

همچنین لازم است یک بار دیگر ضمائر منفصل که در حین درس مطرح شده‌اند، مورد بازبینی قرار گیرند تا بدین ترتیب زمینه‌ی لازم برای آموزش فعل‌های مضارع فراهم شود.

تمرین در کلاس

۱- مسابقه‌ی سرعت: یکی از دانش‌آموزان، کارت‌های ریشه‌ی افعال را در دست می‌گیرد و آن‌ها را یکی یکی در کنار تصاویر یا مجسمه‌های یک نفره، دونفره و چندنفره‌ای که در معرض دید سایر شاگردان قرار دارند، قرار می‌دهد.

به محض این که کارت ریشه کنار یک تصویر قرار گرفت، شاگردانی که در مسابقه شرکت کرده‌اند، خیلی فوری براساس آن ریشه، صیغه‌ی متکلم وحده یا متکلم مع‌الغیر را می‌سازند.

۲- یکی از شاگردان یک کارت ریشه‌ی فعل را مقابل چشمان سایر شاگردان قرار می‌دهد و یکی از ضمائر منفصل را بیان می‌کند. شاگردان باید به‌طور دسته‌جمعی صیغه‌ی مناسب آن ضمیر را بیان کنند.

در این تمرین، تأکید بیش‌تری روی ضمائر متکلم صورت می‌گیرد و به اقتضای وقت کلاس، حداقل ۱۴ ریشه‌ی فعل ارائه می‌گردد.

۳- تمرین قبل به همان شکل انجام می‌شود. ولی با این تفاوت که به جای بیان ضمیر، عنوان هر صیغه بیان می‌شود تا شاگردان براساس ریشه‌ی ارائه شده، صیغه‌ی موردنظر را بسازند. مثلاً:

ریشه‌ی ذَهَبْ ارائه می‌شود و عنوان «فعل ماضی متکلم مع‌الغیر» بیان می‌گردد. بدیهی است که دانش‌آموزان به‌طور دسته‌جمعی می‌گویند: «ذَهَبْنَا»

۴- معلم فعل‌های متکلم به‌کاررفته در متن درس را تکرار می‌کند تا دانش‌آموزان ضمائر مناسب هر یک از آن‌ها را بیان کنند.

۵- درباره‌ی متن مربوط به قواعد، این سؤال‌ها مطرح می‌شود تا دانش‌آموزان نسبت به مطالب آن دقت بیش‌تری کنند:

- چرا اولین قایق به صورت «ت» درست شده بود؟
- قایق سوار تنها، چه فعل‌هایی را در سرود خود به‌کار می‌برد؟
- دو قایق سوار، چه فعل‌هایی را در سرود خود به‌کار می‌بردند؟

تمرین در خانه

- مطالعه‌ی متن درس به منظور آمادگی برای پاسخ به سؤال‌ات تمرین‌ها.

- مطالعه‌ی متن درس به منظور آمادگی برای قرائت آن در کلاس با همان حالت‌ها و احساس‌های لازم برای جملات.

- مطالعه‌ی متن مربوط به قواعد برای بیان شفاهی آن.

- تهیه‌ی تصاویر یک نفره، دو نفره و چند نفره‌ی دختران و پسران در حالت‌های مختلف و قرار دادن فعل مناسب آن. مثلاً:

- تصویر یک دختر در حال نوشیدن، با فعل شَرِبْتُ

- تصویر یک پسر در حال نوشتن، با فعل کتبتُ
- تصویر یک دختر و یک پسر در حال نوشیدن، با فعل شربنا
- انجام تمرینات کتاب برای رسیدن به این اهداف :
- درک مفهوم متن درس
- درک کلمات به کاررفته در متن درس
- آشنایی با مفهوم فعل‌های متکلم
- تشخیص علامت‌های «تُ» و «نا»
- تشخیص ضمائر مناسب متکلم وحده و مع الغیر

تمرینات اختیاری

- بررسی آیات قرآن به منظور پیدا کردن آیاتی که دارای این کلمات یا هم‌خانواده‌های آن‌ها هستند: رَبِّ، شَرِبَ، قَلِيلٌ، ذَهَبٌ، ظِلْمَاتٌ.

اهداف تمرین‌ها

هریک از تمرینات کتاب علاوه بر این که از حیث ظاهر دارای تفاوت و تنوع آشکار هستند، اهداف جداگانه‌ای را دنبال می‌کنند.

- در «التمرین الاول»: ۱- آشنایی با مفاهیم متن درس و توجه به جزئیات آن
- در «التمرین الثاني»: ۲- جمله‌سازی
- ۳- تشخیص موقعیت ضمیر در جمله
- ۴- آشنایی با ضمائر متکلم
- در «التمرین الثالث»: ۵- جمله‌سازی با استفاده از ضمیر و فعل ماضی
- در «التمرین الرابع»: ۶- برگرداندن فعل‌های ماضی فارسی به عربی
- در «التمرین الخامس»: ۷- درک مطلب
- در «التمرین السادس»: ۸- ترجمه‌ی عبارت‌های عربی